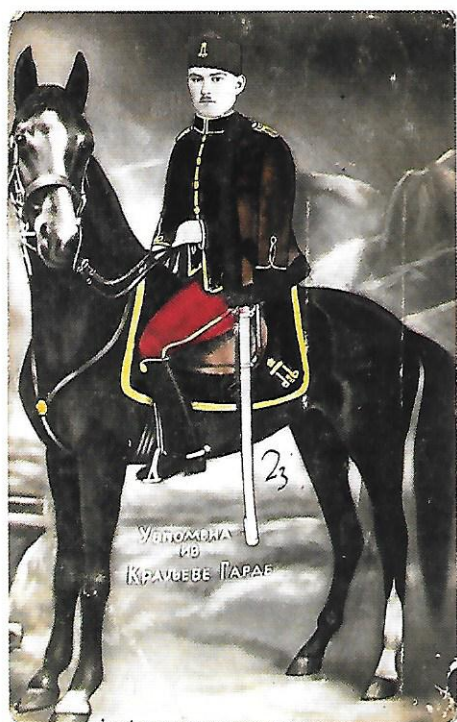

Spomini enega poslednjih kraljevih gardistov

Pradedek je zakorakal v svoje 96. leto življenja, o dogodkih iz mladosti pa govori še vedno tako doživeto, kot bi se mu zgodili včeraj. Če bi jih želeli vse spraviti na papir, bi jih bilo za celo knjigo. A gre za doživetja, ki so v današnjem času nepojmljiva, zato sva se odločila, da nekaj zgodb zabeleživa tako, kot jih pove najin pradedek, *ate Pepče*. ▶

Ate Pepče na spominski fotografiji iz kraljeve garde

Vojaščina

Aprila 1940 sem odšel služiti vojaški rok v Beograd, v kraljevo gardo. Vojsko se je takrat služilo 18 mesecev, vendar so po kapitulaciji Francije podaljšali služenje na dve leti. In ves čas so nas pripravljali

na vojno. Na žalost sem jo kot vojak tudi dočakal in izkusil v najhujši obliki.

Stik s konji

Za gardo ni bilo treba imeti nobenih konjarskih izkušenj. Pri nas doma pred vojno konj nismo imeli. Z njimi pa sem se srečeval na paši. Otroci smo pasli krave, vole in konje in nemalokrat sem, ko smo se skupaj vračali v času kosila domov, zajahal kakšno kobilico, kar tako brez vsega (sedla nismo imeli), da mi ni bilo treba hoditi peš. Od vseh mi je v spominu najbolj ostala stara siva kobilica, sedlasta, z visokim vihrom, te res ni bilo prijetno jahati.

Zadolžitev

Bil sem del konjeniške artiljerije, kjer so po trije pari konj vlekli protiletalski top. Trije jahači smo jahali vsak levega konja v paru. Sam sem bil na prvem. Topničarji in »posluga« pa so se peljali zadaj. Od orožja sem nosil sabljo, opasano za pasom, in nož. Drugega nismo imeli. Konji so bili različnih pasem in tipov, pri vpreganju smo samo pazili, da sta bila prvi in drugi par lažja, tretji, zaprežen takoj pri topu, pa je bil težji, močnejši. Ena od vaj je bila, da smo v polnem galopu privlekli top na bojni položaj. Vedno je morala vsaka naslednja ekipa iti točno po sledi prve, da so kolesa topa pustila samo eno

sled na tleh. Tako sovražnik ni mogel vedeti, koliko topov ima nasprotnik.

Oprema

Jahali smo v vojaških sedlih, usnjenih in trdih. Za vprežne konje smo imeli vprežne »kšire«, pol jih je bilo navadnih, pol pa posebej prilagojenih, da so se pripeli za sedlo (z vsake strani in zadaj). Da si pravilno vse pripel in vpregel šest konj, tri s sedli in posebnimi »kširi« in tri z navadnimi, je bilo treba kar nekaj vaje. Zgodilo se je tudi, da je kak vojak napak obrnil »kšire« in hotel navadnega pripeti na sedlo. Nadrejeni niso imeli smisla za humor in vsaka napaka je bila kaznovana.

Privajanje

Urnik vadbe je bil že od prvega dne prihoda v vojašnico naporen. Kmalu sem dobil po zadnji plati ogromne ture. Prosil sem za »poštedu«, da me opravičijo jahanja, in res sem bil hudo ožuljen, saj kar en teden nisem šel na »zanimanje«, kot smo rekli celodnevnemu učenju. Imel sem smolo, da sem bil zadolžen za sedlo, ki je imelo centimeter debel štrleč rob, ta me je pošteno našulil. Pa še moja kobilica, bila je pridna in mirna, imela pa je kratek korak, po domače bi rekli, da je »štosalala«, in ni bilo pomembno, kako sem se opasal in pripravil, vedno me je pretreslo in našulilo. Ko smo pri vaji lahki kas dobili komando *zamenjaj*

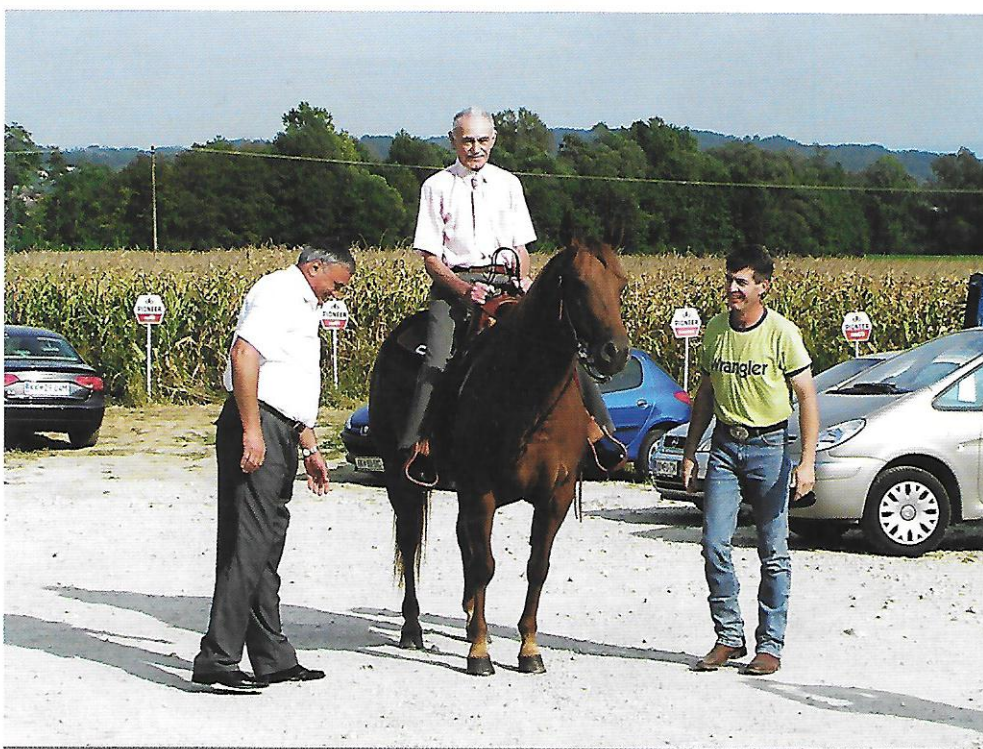

Štiri generacije na konjih, od desne: ate Pepče, sin Jože, vnučinja Teja z možem in pravnuk Marko, blagoslov konj v Dobovi leta 2001

konja, sem hitro izbral takega s prijetnim korakom. Moje kobilice pa so se vsi branili.

Dnevna rutina

Vstajali smo ob štirih zjutraj, v nedeljo uro kasneje. Najprej smo konje nahranili, potem pa je bila komanda »izbaci króvinu«, ko smo šli na kolena in z golimi rokami počistili betoniran boks, kjer so bili konji privezani. Ven smo zmetali fige in mokro slamo ter dostlali suho. Točno določeno je bilo, do kod se v boksu sme nastlati, pedenj do roba in nič čez. Tudi konje smo čistili na ukaz. Ukaz je bil na primer »sapi« (križ) ali »nogu do kičice« (noga do biclja), in to je pomenilo, da si s krtačo v enakomernem ritmu vlekli po točno določenem delu telesa. Zraven krtače smo imeli tudi leseno deščico in kladivček. Vsi naenkrat smo morali z lesenim kladivčkom potrkati po krtači, da smo jo očistili. Na ukaz »pribor istresi« si pokleknil na eno koleno, dal deskico čez krtačo in s kladivčkom trikrat enakomerno potrkal, tok-tok-tok. Vsi smo morali potrkati točno trikrat in vsi v istem ritmu, če ni zazvenelo v isti glas, smo dobili kazenske sklece in skoke. Čez dan smo imeli »zanimanje«, kjer smo se učili sedlanja, zaprezanja, imeli smo razna predavanja. Učili smo se na niz ukazov, ki so se začeli s »sa razdjelom zajaši«, stopiti do konja, dati nogo v streme, se dvigniti, dati drugo nogo preko in se spustiti v sedlo. Enako smo na ukaz »sa

Presenečenje za 90. rojstni dan, Pepče je zajahal tako, kot so ga učili v gardi.

razdjelom razjaši« po obratnem vrstnem redu razjahali, vsi kot eden. Zvečer smo spet čistili konje in opremo, po večerji, nekje do desetih zvečer. Sedla so se prala vsak dan, železne dele je bilo treba zdrgniti s peskom. Sledil je pregled in nadrejeni ni

smel videti niti dlake na sedlu, v nasprotnem primeru je spet sledila kazen. K sreči smo imeli tudi oficirje, ki niso dovolili maltretiranja navadnih vojakov. Sam sem poleg svojega zadoženega konja skrbel tudi za oficirskega, ga hranil, čistil, mu kidal, čistil oficirjevo opremo, sedlal, razsedlal ... Imel sem dvakrat več dela kot navadni vojaki.

Skrb za konje

Privezi so bili nastlani s slamo, polagali pa smo seno ter mešanico mlete koruze in ovsa. To se je namočilo in če je kak konj potreboval, mu je oficir odredil še »repete«, dodatni obrok. Vsakega konja so obravnavali posebej, mu prilagajali obrok, kot ga je potreboval. Oficirji pa so pazili, da vojaki niso grdo ravnali s konji.

Nada Stara

Spomnim se kobile z imenom Nada Stara. Za sabo je imela solunsko fronto, torej je bila res že v letih. Učila je druge konje in bila je tako izurjena, da je poznala ukaze bolj kot nevesč vojak. Komande smo dobivali z žvižgom. En žvižg je pomenil naprej, dva v levo, tri pa v desno. In če si Nada Stara hotel obrniti v desno, ko sta se zaslislala dva žvižga, te sploh ni ubogala in je šla sama v levo.

Civilni konj

Skrbel sem tudi za konja, ki ga je pripeljal kmet, ko so se začele priprave na vojno. Takšnim smo rekli *civilni konji*. Takrat, ko je prišel, nisi vedel, ali je konj ali krava brez rogov. Imel je dolgo, štrnasto, zlepljeno dlako, pa tudi zibal se je, imel je medvedjo hojo. Njega sem hranil samo z ovsom in ga počasi čistil, kar z roko, brez krtače, da sem mu masiral kožo in počasi odstranjeval dlako. Uredil sem ga, da je bil svetleč in črn kot oglje. Ko so ga kastrirali, se je zapletlo, ▶

odjahal nekaj krogov ter z držo navdušil vse prisotne.

Pet let kasneje, pri 95 letih, se še vedno sam zavihti na konja.

hudo je otekel in veterinar, major po činu, ga je večkrat prišel pogledat. Sam sem ga veliko sprehajal. Naredil se je v krasnega konja in nihče ne bi uganil, da je to tisti zanemarjeni kosmati konj, kot je prišel v konjušnico.

Ko je strah jahača

Značajni konj so bili različni, nekaj jih je bilo res hudobnih, prijeli so te za srajco na hrbtu in te stresli. Dobro so si tudi zapomnili, če si z njimi grdo ravnal. Smo se jih pa tudi mi bali, skoraj jokali, ko je padel ukaz, da je treba očistiti in osedlati kakega konja, ki je bil na slabem glasu.

Ko se je začela vojna, so se konji bali tako kot vojaki. Čeprav je bil prej hudoben in samosvoj, se je tresel, ko so priletela letala nad Beograd. Še najbolj trmast konj je takrat iskal pomoč in zavetje pri svojem jahaču. Niti tako strogo urjenje, kot smo ga imeli, pa nas ni moglo pripraviti na grozo, ki se je zgrnila nad nas, ki smo se po ukazu

kraljevine znašli v vojski, in na nedolžne, nič hudega sluteče živali.

Tu se zgodba s konji ne konča

Ateša Pepčeta, kot ga vsi kličemo, tudi midva s sestro, so konji spremljali tudi po vojni, ko so jih potrebovali za delo. Prihod traktorja je, kot mnogokje drugje, konja naredil za nepotrebne, a v hlev so se vrnili spet v devetdesetih, tokrat za hobi, za ježo. Še pred dobrimi desetimi leti, pri 85 letih, mu 40 kilometrov terena iz Dobove do bizeljskega gradu Orešje in nazaj ni predstavljalo težave. Z domačo kobilico se je rad udeleževal tudi blagoslovov, ali, kot jim rečemo pri nas, žegnanih konj v Dobovi. Na praznovanje njegovega devetdesetega rojstnega dne smo se še posebej pripravili. V gostišču smo imeli svečano kosilo s sorodniki in prijatelji. Po kosilu smo na skrivaj pripeljali eno naših kobil, jo osedlali in namignili sorodniku Rudiju, njegovemu nečaku, naj začne pogovor o konjih in jahanju. Pradedek se je seveda pohvalil,

da ima sveže fotografije, da je jahal pred nekaj dnevi, pa ga je Rudi takoj »zavrnil«, da se da zdaj vse računalniško obdelati in da mu ne verjame. Kako se je ate Pepče razhudil! Rudi pa je povsem mirno vprašal: »Pa bi bil pripravljen to zdaj pokazati, pred vsemi?« »Bi, pa nimam konja,« je odvrnil ate Pepče. No, smo ga pa mi pripeljali! In se je kar tako, »zakmašno napravljen«, kot so ga učili v kraljevi gardi, »sa razdelom zajaši«, povzpel na kobilico in jahal in »sa razdelom razjaši« tudi sestopil. Zdaj, ko je zakoračil v 96. leto, ne jaha več po terenu. Enkrat na leto si pride »privezat dušo«, da mu osedlamo kobilico in v strumini drži, po šolsko, kot so ga učili v vojski, odjaha nekaj krogov po maneži. V sedlo se še vedno zavihti sam, pa tudi razjaha lahko in kot po ukazu. Jeseni načrtujemo, da bo spet jahal, tokrat našo novo črno kobilico, ki nam jo je pomagal kupiti.

Pia in Marko Vašcer

Foto: Arhiv družin Zupančič in Vašcer